

УДК 930.25 "1991"

**ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОГО НАПРЯМКУ РОЗВИТКУ АРХІВНОЇ УКРАЇНІКИ:
ПРОГРАМА “АРХІВНА ТА РУКОПИСНА УКРАЇНІКА...” (1991)**

Т.Г. Боряк

У статті розглянуто створення програми “Архівна та рукописна україніка” 1991 р. Порівнюють концепція та сама програма. Проаналізовано запропоновані напрямки розвитку архівної україніки та втілення положень програми у життя.

Ключові слова: архівна україніка, програма “Архівна та рукописна україніка”, документальна спадщина України, Інститут української археографії.

**FORMATION OF CONTEMPORARY DIRECTION OF ARCHIVAL UCRAINICA
DEVELOPMENT: THE PROGRAM “ARCHIVAL AND MANUSCRIPT UCRAINICA” (1991)**

T.H. Boryak

The article explores creation of a program “Archival and Manuscript Ucrainica” in 1991. A concept and the program itself are compared. Suggested directions of Archival Ucrainica development and implementation of the program’s notions into life are analyzed.

Keywords: Archival Ucrainica, the program “Archival and Manuscript Ucrainica”, documentary heritage of Ukraine, Institute of Ukrainian Archeography.

Перші систематичні спроби акумулювання історичної та культурної спадщини України, яка перебувала за кордоном, відносяться до періоду Української революції 1917-1920 рр.: було складено низку переліків архівних, бібліотечних та музейних збірок, які варто повернути з Росії [7]. Ця діяльність тривала і у 1920-х рр., завдяки старанням українських істориків та архівістів, увінчавшись певними здобутками [2; 3]. Однак, від початку 1930-х рр. унікальний за змістом і безпрецедентний за наслідками процес теоретичного осмислення та практичних кроків з консолідації документальної спадщини України, передусім – через розшук і фізичне повернення/переміщення архівної україніки, завершився. На багато десятиліть це питання було знято з порядку денного.

Питання, пов'язані з “імперською” архівною українкою, подекуди актуалізуються в повоєнні десятиліття, зокрема, у вигляді проектів зі створення в Україні копійних колекцій українки. Але цілеспрямована діяльність із виявлення та повернення/переміщення архівної українки відновилася зі здобуттям незалежності 1991 р.

Перший етап еволюції архівної українки як наукового напрямку українського архівознавства припадає на кінець 1980-х рр. – 1991 р. і характеризується розробкою теоретичних засад українки та початковим періодом інформатизації архівної справи.

Передусім зазначимо, що обґрунтування засадничих принципів та практична реалізація концепцій, пов'язаних з українкою, відбувалися в рамках інформатизації архівної справи. Адже така тенденція давала змогу вводити величезні масиви інформації в бази даних, налагоджувати швидкий обмін інформацією з архівами інших країн, в т. ч. відомостями про наявність у них сегментів українки, забезпечувати інтелектуальний доступ до інформації первинного рівня.

У вересні 1990 р. на Першому конгресі Міжнародної асоціації українців (МАУ) у доповідях трьох українських учених (Я. Ісаєвич, М. Сенченко, П. Сохань) було поставлено питання про загальну концепцію українки. Ці та споріднені виступи були, за твердженням Л. Дубровіної, переломними, бо саме тоді термін *україніка* було поширено від суто бібліографічного розуміння (інформація про іноземні видання, присвячені Україні) до документів, які стосуються України [1, 26].

На початку 1991 р. постало питання про розробку цілісної програми з уведення до наукового обігу архівної інформації [5, 12]. Зацікавлені сторони розробили проект “Архівна та рукописна українка в архівах, музеях та рукописних відділах бібліотек України, Росії, інших республік, зарубіжжя”. Його було розіслано спеціалістам із різних галузей та наукових інституцій, пов'язаних тією чи тією мірою з українкою. Обговорення цього проекту і, відповідно, комплексної концепції “Архівна та рукописна українка” відбулося на міжвідомчій нараді 17 жовтня 1991 р. в Києві [1, 5-6]. Цю ключову подію можна вважати вихідною віхою у процесі кристалізації такого наукового напрямку, як українка. Саме ця програма і заклала фундамент подальших досліджень, у першу чергу, архівними установами (у сфері виявлення, описування архівної українки), а також науковими інституціями та науковцями.

У дискусіях брали активну участь Л. Дубровіна (завідувачка відділу рукописів ЦНБ ім. В.І. Вернадського АН (тепер – НБУВ) України), В. Ульяновський (завідувач науково-інформаційного відділу Інституту української археографії (ІУА), М. Ковальський (завідувач кафедри джерелознавства та історіографії Дніпропетровського державного університету), Л. Костенко (завідувач відділу автоматизації ЦНБ ім. В.І. Вернадського АН України), Л. Лозенко (спеціаліст відділу використання, інформації та зовнішніх зв'язків Головного архівного управління України (ГАУ), К. Новохатський (начальник відділу ГАУ) та ін. [1, 16-41].

Під час обговорення подальших кроків було наголошено на потребі обрання пріоритетних напрямів діяльності. Запропонована концепція включала два напрями: традиційний (створення масивів археографічної інформації вторинного рівня – довідники, покажчики та ін.) та більш новий – створення “зведеного комп’ютерного банку даних [1, 27-28]”.

Зупинимося на пропозиціях професійного архівіста К. Новохатського, оскільки вони знайшли відображення в подальших розробках засад поглиблення діяльності у напрямі “архівна україніка”, зокрема, під час створення профільного архіву – Центрального державного архіву зарубіжної україніки (ЦДАЗУ). Він порушив питання про те, передавання яких документів варто вимагати в оригіналах, а які достатньо буде отримати у вигляді копій. К. Новохатський торкнувся також такого аспекту, як місце зберігання документів/копій, переданих в Україну. Тут Він висловив позицію керівництва архівної галузі України стосовно того, що такі документи повинні зберігатися в державних архівах – у пристосованих приміщеннях, за належних умов, за поодинокими винятками, коли передані документи становлять єдиний фонд з уже існуючими колекціями в музеях чи рукописних відділах. Фахівець також зауважив, що з переліку країн, де буде виявлятися україніка, випали Чехословаччина, Туреччина й Угорщина, та кілька центральних російських архівів. Він зазначив, що зараз укладаються угоди з іншими країнами, зокрема, колишніми республіками СРСР, і до таких угод обов’язково включається пункт, що обмін документами і копіями з метою поповнення архівних фондів обох сторін має здійснюватися безкоштовно [1, 36-38].

В. Ульяновський підсумував розпочату нараду. Було погоджено, що робота має здійснюватися на двох рівнях: верхньому (створення єдиного національного комп’ютерного банку даних із україніки) та нижньому (каталогізація на рівні архівної справи). Було визнано за доцільне починати вивчення та реєстрацію архівної україніки саме з України. Лише після проведення такої роботи буде доцільно повернутися до питання про депозитарій, де зберігатиметься передана україніка, і, відповідно, до проблеми повернення чи копіювання документів [1, 44-45].

Було схвалено резолюцію міжвідомчої наради з 14-ти пунктів. Зокрема, визначено п’ять головних напрямів роботи: виявлення та облік документів і рукописних книг, створених українцями про Україну, незалежно від місця зберігання; створення національних зведених комп’ютерних банків “Архівна україніка” та “Український кодекс”; створення національного депозитарію копій українських документів поза межами України; та підготовка серії видань різних типів [1, 48-49]. Відповідно до окреслених напрямів, було означено склад чотирьох новостворених робочих груп.

Окремим напрямом діяльності виокремлено бібліографічну та археографічну реєстрацію зарубіжної україніки за окремими країнами. І тут пріоритет було віддано підготовці зведеної бібліографії довідників за зарубіжними рукописними зібраннями [1, 49].

Порівняймо обидва варіанти концепції і з'ясуємо, яким чином зміни, внесені в результаті обговорення концепції, удосконалили проект. Уточнимо, що авторство кінцевого варіанту програми належало В. Ульяновському, Л. Дубровиній та К. Новохатському.

Відмінність першого та кінцевого варіантів програми наявна вже у назві. Якщо перший варіант номінувався як “Архівна та рукописна україніка в архівах, музеях та рукописних відділах бібліотек України, Росії, інших республік, зарубіжжя”, то кінцевий – “Архівна та рукописна україніка: Програма виявлення, обліку, опису архівних документів і рукописних книг та створення національного банку інформації по документальних джерелах з історії України” [1, 8, 51].

Назва першого варіанта є занадто загальною, попередньою, що залишає простір для різних тлумачень – або виявлення, або облік, або удоступнення, або поєднання цих підходів по відношенню до архівної та рукописної україніки. Кінцева ж програма своєю назвою концептуалізує напрями роботи – “програма виявлення, обліку, опису” та створення національної бази даних “по документальних джерелах з історії України” – тобто, такої бази, яка за своїм статусом мала б бути загальнодержавною (національною), максимально повною та доступною для користувачів.

Передусім було доповнено визначення поняття “архівна та писемна україніка”. Якщо проект включав п'ять позицій (матеріали, які прямо або опосередковано стосуються населення та історії України; не відносяться до України, але виникли на її території; стосуються діячів української та інших етнічних груп; “матеріали з української тематики, які виникли і побутували поза її межами [1, 9]”), то програма вже доповнювала ці п'ять позицій шостим пунктом: “відомості про архівні документи та рукописні книги зі сховищ, колекцій, зібрань в Україні і поза її межами [1, 52]”. Тобто, до кінцевої програми було внесено принципово нову та важливу позицію – створення масиву інформації вторинного рівня про складові документального масиву україніки.

Обидві концепції складаються з трьох частин: виявлення, реєстрація писемної україніки та експрес-інформація/виявлення, реєстрація україніки та науково-довідкова інформація; створення національного комп'ютерного банку даних/зведений національний автоматизований банк даних архівної та рукописної інформації; видання монументальних серій довідників, каталогів, покажчиків україніки для обох концепцій. Було не лише уточнено назви, а й розширено проект.

До кінцевої програми було також включено сім основних завдань: виявлення та облік архівної та рукописної україніки в світі; створення національного комп'ютерного банку даних "архівна україніка"; створення національної зведеної комп'ютерної бази даних "Український кодекс"; створення і поповнення національного депозитарію України копіями документів, що перебувають поза її межами; видання довідників, каталогів та покажчиків україніки (ця позиція повністю повторює третю частину програми – *Т.Б.*); відродження польової археографії; реєстрація архівів, колекцій та збірок документів, які були втрачені, знищені чи не віднайдені [1, 53].

Перша частина проекту та програми передбачала три напрями: україніка в архівах, музеях та бібліотеках України; Росії та інших колишніх республік; колекціях світу. Розглянемо кожний напрям більш детально з метою встановлення розбіжностей, що засвідчують внесені фахівцями під час обговорення проекту пропозиції.

Перший напрям включає державні та відомчі (у програмі – науково-галузеві) архіви. Основою цього аспекту наукової діяльності у сфері україніки є наявність у майже всіх державних архівах України путівників. У проекті однією з трьох хронологічних груп є друга половина XIX – початок XX ст. У програмі межі цієї групи розширено на все XX ст. Обидва документи містять позицію, в якій зазначається, що робота стосовно україніки в архівах повинна проводитися науковими працівниками архівів під керівництвом ГАУ за участі співробітників ІУА (в програмі додано ще Інститут сходознавства). Також виділено два великих етапи роботи, які поділяються на конкретні стадії: три в першому етапі (в проекті цих стадій чотири, але програма випустила одну стадію, яка по суті є складовою наступної стадії), та чотири в другому. Роботу з центральними, обласними, науково-галузевими архівами виділено в перший етап (створення пофондової картотеки, фронтальний опис матеріалів до XIX ст., публікація реєстру), а з ЦДІАК та ЦДІАЛ – в другий (зведена картотека, повні путівники по фондах, повна реєстрація документів та видання каталогів). Результатом цього аспекту діяльності має стати зведений каталог "Середньовічна Україніка в архівах України" [1, 9-10; 54-55].

Наступний аспект першого напрямку стосується музеїв різних типів, профілів та відомств. На відміну від архівів, зазначено, що музеї майже не мають опублікованих путівників; реєстри і картотеки потребують удосконалення, а доступ до музейних фондів є обмеженим. Спираючись на такі засадничі принципи, запропоновано етапи роботи. При цьому варто зауважити, що проект передбачав залучення "в першу чергу" Міністерства культури України для координації співпраці з музеями. Програма займає більш нейтральну позицію. Виділено п'ять етапів роботи: створення попередньої картотеки архівних відділів музеїв; фронтальний перегляд і повний опис/уточнення інвентарів; видання реєстрів: помузейних колекцій за ступенем їхньої цінності; видання зведеного хронологічного реєстру документів; видання

каталогу записів на речових експонатах музею. Цікаво, що в проекті зазначено: оскільки у музеях більшість матеріалів становлять документи радянського періоду, які водночас мають переважно невелику історичну цінність, то варто приділяти увагу документам до ХХ ст. З програми цей пункт зняли. Також проект містить положення про потребу сприяння відродженню у музеях польової археографії. В програмі цю позицію було включено до завдань [1, 11-12, 55].

Третім сегментом першого напрямку є рукописні відділи бібліотек. Тут виділено два напрями роботи. Спочатку накреслено чотири етапи роботи (виявити бібліотеки, які мають рукописні фонди; скласти план фронтального опрацювання цих колекцій; видання реєстрів окремих колекцій рукописів; видання зведеного хронологічного каталогу рукописів). Наступний напрям програми відрізняється від проекту. У першому випадку йдеться про відділи рукописів ЦНБ та Львівської національної бібліотеки ім. В. Стефаника, в другому – про відділи рукописів усіх академічних бібліотек, тобто передбачено розширення спектру дії програми, порівняно з проектом. В обох документах до другого напрямку роботи входить підготовка пофондових путівників та реєстрів окремих фондів і колекцій [1, 12, 56].

Перейдемо до другого напрямку проекту та програми: україніка в Росії та інших колишніх республіках (згадано Білорусь, Литву, Середню Азію та Закавказзя). Робота тут має провадитися відповідно до схеми, викладеної вище. Загалом програма по відношенню до проекту є більш всеосяжною. Вона розширила координацію роботи, крім ІУА, на Інститут сходознавства (як і третій напрям першої частини програми [1, 57]). Програма також поставила завдання “вивчення допоміжних та службових каталогів конкретних архівосховищ” та проведення дослідної роботи стосовно архівних фондів, в першу чергу, тих, які були вивезені з України. Розширено перелік російських архівів, де мають здійснюватися пошуки україніки: в переліку установ зазначені, зокрема, Центральний державний архів Радянської армії, Центральний державний військово-історичний архів, Центральний державний архів кінофотодокументів, Архів зовнішньої політики Росії та Центральний державний архів військово-морського флоту [1, 12-13, 56-57].

Третій напрям першої частини концепції стосується україніки у світі. Крім ІУА, проект покладає координацію роботи в цьому напрямі на МАУ. Етапи роботи обох концепцій включають: підготовку бібліографії довідників по зарубіжних рукописних зібраннях; реєстрацію україніки за опублікованими описами та каталогами; видання покажчиків україніки за окремими країнами “згідно з кількісно-ціннісними пріоритетами”. Польща визначена як країна, виявлення україніки в котрій має проводитися першочергово. Програма також розширила перелік країн, де є україніка: до вже перерахованих у проекті додано Туреччину, Швецію, Чехословаччину, Угорщину, Австрію, Румунію, Болгарію [1, 13-14, 57-58].

Розглянемо другу частину концепції. У проекті інформацію про роботу подано коротко: “розробка принципів програм і схем”, та “поступове введення інформації, зібраної в результаті заходів згідно з розд. I [1, 14]”. Програма ж деталізує цей напрям. Обґрунтовано необхідність створення автоматизованого зведеного банку даних архівної інформації. Порівняно з камеральною археографією, визначено особливості цього напрямку наукової діяльності: основною метою проголошено “концентрацію в одній комп’ютерній системі зведеної інформації на матеріали українського походження, незалежно від місця їхнього зберігання і ступеню введення до наукового обігу [1, 59]”.

Визнано потребу затвердження створення автоматизованої археографічної системи як державного дескриптивного стандарту. Запропоновано розгорнути археографічну діяльність за двома напрямками: створення “національного зведеного автоматизованого банку даних документальної інформації” (тут за основу запропоновано використати фондову картотеку, яка поповнюється і зберігається в ГАУ) та “бази даних на рукописні книги українського походження [1, 59]”. Також вказано на необхідність організації міжвідомчого щорічного наукового семінару для того, щоб повноцінно реалізувати автоматизовані програми та споріднені проекти [1, 60].

Нарешті остання, третя частина обох документів перераховує серії довідників, каталогів та покажчиків україніки. Проект називає п’ять серій: регіональна; позбіркова чи колекційна; загальнохронологічна; предметно-тематична; документально-видова [1, 14]. Програма додає сюди шосту серію – довідники за персоналіями чи особовими фондами [1, 60].

Закінчуються обидва документи параграфом “Практичне забезпечення проекту”. Програма має майже вдвічі більше пунктів, ніж проект (11 проти 6-ти). Спочатку зупинимось на позиціях, які корелюються в обох документах.

Було запропоновано: створити координаційну комісію (ІУА, Республіканська асоціація україністів, МАУ, ГАУ, Міністерство культури, Фонд культури, Товариство охорони пам’яток історії та культури України у проекті та Інститут сходознавства, Спілка архівістів України, ЦНБ, інші інститути АН України, центральні архіви та музеї, додані у програмі); ввести даний проект/програму у ранг державної – відповідно до державного фінансування, як зазначено у програмі; розробити схему взаємодії виконавців концепції (програма доповнює цей пункт укладанням відповідних угод між установами-виконавцями); співробітникам відділу теорії та історії археографії ІУА (у програмі – ще й Інституту сходознавства, ГАУ, ЦНБ та інших зацікавлених установ) розробити “теоретичні схеми повидового опису документів та визначити загальні принципи для різних описових рівнів та систем збереження матеріалів”; визначити основні координаційні центри з виявлення й опису україніки (в архівах – ГАУ, в музеях – Міністерство культури, в рукописних відділах бібліотек – ЦНБ) та регіональні (ІУА у Києві (ще

й Інститут сходознавства у програмі), відділення ІУА у Львові та Дніпропетровський державний університет (натомість програма запропонувала відділення ІУА у Харкові та Харківський державний університет); на науково-інформаційний відділ ІАУ покласти координацію роботи та консультативну функцію з виконання програми в колишніх радянських республіках [1, 14-15, 60-62].

Яким же чином програма доповнила і поглибила проект у сфері практичної реалізації концепції? Ішлося про забезпечення “на державному рівні” співпраці з іншими профільними інституціями української діаспори. Для контролювання ходу реалізації програми передбачалося розробити “конкретні програми напрямів проекту, визначити виконавців та відповідальних керівників”, “проект співпраці” з архівами Росії та інших країн. Було заплановано видання допоміжних бібліографічних покажчиків з джерелознавства, археографії України та зведеного каталогу описів рукописних колекцій світу. Нарешті пропонувалося залучити спеціалістів з університетів та профільних вищих навчальних закладів [1, 61-62].

Спеціаліст із теоретичних питань україніки Л. Дубровіна відзначила: проведена нарада та схвалені рішення засвідчили, що історики-архівісти та археографи, які працювали над концепціями Національної архівно-інформаційної системи та Державного реєстру української архівної спадщини, спирались на поняття “україніка” як на фонд, що має бути “археографічно зафіксованим”. Були і спроби виокремити бібліотечні, архівні, бібліографічні та археографічні аспекти, пов’язані з українікою [4, 14].

Перераховані концепти заклали підвалини наступного етапу розвитку україніки, і вплинули на розробку Галузевої програми “Архівна україніка” (2008) (далі – Галузева програма). Остання інтегрувала основні положення попередніх документів, передусім – Програми “Архівна та рукописна україніка: Програма виявлення, обліку, опису архівних документів і рукописних книг та створення національного банку інформації по документальних джерелах з історії України” (1991). По суті, Галузева програма довела життєздатність вихідних положень Програми 1991 р. Обидва документи спрямовані на *створення національної інформаційної системи архівної україніки*. При цьому Галузева програма декларує необхідність “*організації централізованого зберігання інформаційного ресурсу архівної україніки* [6, 30]”.

Перше завдання Програми 1991 р. (виявлення, реєстрація архівної україніки тощо) становило основу діяльності ЦДАЗУ та всіх проектів, пов’язаних з архівною українікою, в тому числі й Галузевої програми. Третє та шосте завдання прямо не стосуються архівної україніки [1, 53]. Четверте – передбачає створення “депозитарію” україніки (майбутній ЦДАЗУ). П’яте завдання перераховує перспективні серії довідників, каталогів та покажчиків, за якими мала б опрацьовуватися україніка: регіональна серія; позбіркова чи колекційна; загальнохронологічна; предметно-тематична; документально-видова та довідники за персоналіями чи особовими

фондами [1, 53]. У плані заходів Галузевої програми про власний інструментарій сказано узагальнено: передбачається “публікація серії науково-довідкових видань та підготовка реєстру архівних документів [6, 32]”.

Ведеться підготовка як путівників за архівними установами та колекціями, так і спеціальних довідників з україніки (на сьогодні за двома країнами – Канадою і Білоруссю); здійснюється й реконструктивна робота щодо масиву Празького архіву. Даний напрям є традиційним і передбачає створення масивів археографічної інформації вторинного рівня. Його ж надбудовою має стати інтегрована база даних (у вигляді “взаємопов’язаної системи довідників (у т. ч. електронних)”, завдання створення якої покладається на ЦДАЗУ. Такі напрями розвитку проекту архівної україніки були визначені Л. Дубровіною ще на міжвідомчій нараді у жовтні 1991 р.

В. Ульяновський запропонував два напрями роботи: верхній (створення єдиної національної бази даних з україніки) та нижній (каталогізація на рівні архівної справи). Архівна галузь розпочала реалізацію цих ідей з верхнього рівня.

Такі вектори роботи, запропоновані у резолюції наради з обговорення проекту “Архівна україніка”, як виявлення та облік документів і рукописних книг, створених українцями про Україну, незалежно від місця зберігання; підготовка серії видань різних типів тощо, і на сьогодні залишаються актуальними, про що свідчать наявні довідники, покажчики, путівники та діяльність ЦДАЗУ за напрямом, окресленим 1991 р. як “*бібліографічна та археографічна реєстрація*” зарубіжної україніки по країнах. 1991 р. висувалися ідеї щодо створення Національного депозитарію копійної україніки. Сьогодні ЦДАЗУ та інші архіви мають не лише копії, але й оригінали документів.

Актуальною залишається теза 1991 р. про довідковий, “вторинний” сегмент концепції “україніки” – тобто, фіксацію “відомостей про архівні документи та рукописні книги зі сховищ, колекцій, зібрань в Україні і поза її межами”; нині роль цього сегмента виконує бібліографічно-археографічний ресурс “Архівна україніка” на веб-порталі Державної архівної служби України.

Триває робота з розшукування відомостей про документи, які були “втрачені, знищені чи не віднайдені”. Перші її результати – електронні публікації двох томів Реєстру втрачених і переміщених архівних фондів (фонди, втрачені під час Другої світової війни, та документи, вивезені за межі України протягом 1945-1991 рр.). Іншим інструментом оприлюднення інформації про україніку має стати черговий том Реєстру розсекречених архівних фондів за фондами ЦДАВО, що нині готується до друку.

Із семи проголошених 1991 р. завдань концепції архівної україніки нині триває робота з п’ятих напрямів.

За кінцеву мету програми було поставлено: створення “корпусу документальних та довідкових публікацій документальної спадщини України” та “комп’ютерних систем і баз даних, що дозволять інтегрувати різномірну архівну та бібліотечну інформацію й забезпечити загальнодоступність до неї”. Можна констатувати досить успішну реалізацію першого – едиційного – напряму; на реалізацію другого спрямовано діяльність ЦДАЗУ, хоча за завданням державної архівної служби України всі архівні установи від грудня 2007 р. зобов’язані надавати інформацію про архівну україніку в своїх фондах і надалі щорічно надсилати картки централізованого державного обліку документів архівної україніки.

Важливою рисою еволюції проектів, пов’язаних з архівною українікою, стало поступове персональне та інституційне звуження кола учасників. Адже у програмі 1991 р. практичне забезпечення проекту покладалося на координаційну комісію у складі десяти учасників (у т. ч. – ІУА та ГАУ) та на залучення інших зацікавлених сторін – академічних інститутів, центральних архівів, музеїв, бібліотек. Подальші ж кроки у напрямі досягнення окреслених орієнтирів засвідчили відхід від реалізації проектів, пов’язаних з українікою, у першу чергу ІУА (з огляду на його активну позицію на початкових етапах проектів) та інших академічних інституцій. Головним генератором ідей та шляхів їхньої реалізації залишився осередок у Головархіві/Держкомархіві/Державній архівній службі України.

Отже, напрацювання, ідеї та думки фахівців різного профілю, актуалізовані під час дискусій Міжвідомчої наради 1991 р., засвідчили свою життєздатність і в модифікованому вигляді, але з тією самою мегаметою щодо створення Національного реєстру архівної україніки, знайшли своє відображення у Галузевій програмі “Архівна україніка”.

Використана література

1. Архівна та рукописна україніка : матеріали розшир. міжвідом. наради по обговоренню Держ. прогр. “Архівна та рукописна україніка” (Київ, 17 жовт. 1991 р.). – 2-е вид., допов. / [упоряд. Ольга Тодійчук ; наук. ред. Василь Ульяновський]. – К. : Ін-т укр. археографії, 1992. – 118 с.
2. Гетьман Д.І. Повернення українських архівних історико-культурних цінностей з Росії у 1921-1926 роках / Д.І. Гетьман // Бібліотечний вісник. – 2008. – № 3. – С. 37-46.
3. Гетьман Д.І. Повернення українських архівних історико-культурних цінностей з Росії у 1926-1936 роках / Д.І. Гетьман // Бібліотечний вісник. – 2008. – № 4. – С. 32-41.
4. Дубровіна Л. Концепція Національного бібліотечного та архівного фонду “Україніка”: історія становлення і розвитку / Л. Дубровіна, О. Степченко // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 1997. – Т. 2. – С. 13-25.
5. Лозицький В.С. Національна архівна інформаційна система України і “Архівна та рукописна україніка” / В.С. Лозицький, Г.В. Боряк, Л.А. Дубровіна // Національна архівна інформаційна система “архівна та рукописна україніка”. Випуск I : Інформатизація архівної справи в Україні : сучасний стан та перспективи : зб. наук. пр. – К., 1996. – С. 12-18.
6. Матяш І.Б. Галузева програма “Архівна україніка” / І.Б. Матяш // Студії з архівної справи та документознавства. – К., 2008. – Т. 16. – С. 29-32.
7. Українські культурні цінності в Росії: перша спроба повернення (1917-1918) / упоряд. С. Кот, О. Нестуля. – К. : Видавничий Дім “Соборна Україна”, 1996. – 319 с. – (Серія: Повернення культурного надбання України: документи свідчать ; вип. 1).